

Barbara Kryk

CZAS NA ZIELONE KOŁNIERZYKI

Barbara Kryk, dr hab. prof. US – Uniwersytet Szczeciński

adres korespondencyjny:

Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania

ul. Mickiewicza 64, 71-101 Szczecin

e-mail: krykb@wneiz.pl

TIME FOR THE GREEN COLLAR WORKERS

SUMMARY: So far, it has been said about white, blue and pink collar workers, and now it's time for the color green. Green collars is the common name for the green work places, and the people who works there. Such jobs exist in various fields and sectors of economy. The concept of green jobs began to spread as far as the development of the concept of a green economy. Implementation of a green economy requires structural changes, including the creation of green jobs. Their creation is important from the economic, ecological and social development points of view. For this reason, the article presents their essence, regulations associated with them and the state of development of green jobs in Poland. It also identifies the actions necessary to stimulate the creation of such jobs.

KEYWORDS: green jobs

Wstęp

Ogólnoświatowy kryzys gospodarczy, który rozpoczął się w 2008 roku, uświadomił decydentom i podmiotom gospodarczym, że dotychczasowy sposób gospodarowania zagraża bezpieczeństwu środowiska naturalnego podtrzymującego życie ludzi. Konieczne zatem staje się przejście od *brown economy* do *green economy*. Impulsem do zielonej transformacji była świadomość ograniczeń „biznesu jak zwykle” oraz próba osiągnięcia przewagi konkurencyjnej w obszarze zielonej energetyki, zielonej infrastruktury, zrównoważonej produkcji i konsumpcji. Kryzys gospodarczy stał się więc okazją do wyboru nowej trajektorii rozwoju – zielonej gospodarki¹.

Potrzebę przejścia na zieloną gospodarkę potwierdzono między innymi w Siódmym programie działań środowiskowych do 2020 roku Unii Europejskiej „Dobrze żyć w granicach naszej planety”. W dokumencie tym stwierdzono, że nadal istnieją poważne wyzwania w zakresie ochrony środowiska, a także możliwości zwiększenia jego odporności na ryzyko systemowe i zachodzące zmiany. Z tego względu, pomimo ciągłej jeszcze walki z kryzysem gospodarczym, niezbędne są zmiany strukturalne prowadzące do zielonej gospodarki, która może otworzyć nowe możliwości rozwoju krajom członkowskim. Zmiany obejmują również tworzenie zielonych miejsc pracy, określanych potocznie zielonymi kołnierzykami.

Kreowanie zielonych miejsc pracy powinno być rozpatrywane nie tylko w wąskim kontekście zmian klimatycznych, ale również w szerszym, obejmującym inne aspekty zrównoważonego rozwoju, do którego ma prowadzić zielona gospodarka. Kompleksowe ujęcie efektów ekonomicznych tworzenia zielonych miejsc pracy oraz kluczowych determinant związanych z wyzwaniami globalizacyjnymi, technologicznymi i demograficznymi oddziałującymi na rynek pracy umożliwia prowadzenie efektywnej, aktywnej polityki rynku pracy. Może ono być również pomocne w mierzeniu efektów zielonej gospodarki w poszczególnych rodzajach działalności i różnych aspektach, przy wykorzystaniu mierników statystycznych, które muszą być oparte na precyzyjnych definicjach i klasyfikacjach. Warto więc przybliżyć zagadnienie zielonych miejsc pracy. W tym kontekście jako cel niniejszego opracowania przyjęto przedstawienie:

- istoty zielonych miejsc pracy jako priorytetu w międzynarodowych i unijnych strategicznych dokumentach dotyczących rozwoju;
- warunków wspierających rozwój zielonych miejsc pracy;
- stanu rozwoju zielonych miejsc pracy w Polsce.

¹ Szerzej: B. Ryszawska, *Zielona gospodarka – teoretyczne podstawy koncepcji i pomiar jej wdrażania w Unii Europejskiej*, Wrocław 2013.

Realizacja celu wymagała analizy dokumentów i uregulowań prawnych nawiązujących do zielonych miejsc pracy oraz danych statystycznych o wielkości i strukturze pracujących w Polsce.

Istota zielonych miejsc pracy

Istnieje już parę w miarę precyzyjnych definicji zielonych miejsc pracy (zielonego zatrudnienia), ale nie ma jednej obligatoryjnej. Program Ochrony Środowiska Narodów Zjednoczonych (*United Nations Environmental Programme* – UNEP) definiuje je jako: „pracę w rolnictwie, produkcji, działalności badawczo-rozwojowej (B+R), administracji oraz działalności usługowej, która w sposób zasadniczy przyczynia się do utrwalania bądź przywracania jakości środowiska. Przede wszystkim, ale nie wyłącznie, chodzi o takie miejsca pracy, które pomagająby chronić ekosystemy i bioróżnorodność, a także ograniczałyby zużycie energii, materiałów i zasobów wodnych poprzez: stosowanie strategii o wysokim stopniu efektywności, dekarbonizację gospodarki, minimalizację lub unikanie generowania odpadów bądź zanieczyszczeń”². Definicję tę uzupełniono wskazując sektory gospodarki, w których powinno być to realizowane (tabela 1).

Nieco bardziej ogólną definicję przedstawiła Międzynarodowa Organizacja Pracy (*International Labour Organization* – ILO), przyjmująca za zielone miejsca pracy takie, które „pomagają ograniczać negatywny wpływ na środowisko naturalne i ostatecznie prowadzące do kształtowania zrównoważonych środowiskowo, społecznie i ekonomicznie przedsiębiorstw i gospodarek”³. Pomimo swojej ogólności, ta definicja szerzej ujmuje zielone miejsca pracy, sugerując, iż są to wszystkie, wywierające niższy od przeciętnego wpływ na środowisko i przyczyniające się do polepszenia całkowitej wydajności, aczkolwiek być może tylko w ujęciu krańcowym.

Ogólną definicję podała również Komisja Europejska w 2012 roku, rozumiejąca zielone miejsca pracy jako „wszelkie miejsca pracy zależne od środowiska naturalnego bądź stworzone, zamienione lub przekształcone (pod względem ekologizacji kwalifikacji, metod pracy, profilu stanowiska) w procesie przechodzenia w kierunku bardziej ekologicznej gospodarki”⁴. Komisja dodała, że ta szeroka definicja uzupełnia, a nie wyklucza przytoczoną powyżej definicję zawartą w Programie Ochrony Środowiska Narodów Zjednoczonych.

² Raport, *Green Jobs: Towards decent working a sustainable low-carbon world*, www.unep.org [02-04-2014].

³ C. Hofman, Van der Ree, *Green Jobs and the skills needed for them*, ILO Genewa, OECD Workshop, Local Strategies for greening jobs and skills, Trento 9-10 June 2010, www.oecd.org [30-03-2014].

⁴ Przytaczam za: Raport, *Zielone miejsca pracy a bezpieczeństwo i higiena pracy: Przewidywanie nowych i pojawiających się zagrożeń związanych z najnowszymi technologiami w perspektywie do roku 2020*, Streszczenie, Luksemburg 2013.

Z kolei Amerykańskie Biuro do spraw Statystyki Zatrudnienia (*Bureau of Labor Statistics* – BLS) definiuje zielone miejsca pracy opierając się na badaniach w dwóch obszarach⁵:

- oferty pracy w przedsiębiorstwach, które wytwarzają produkty lub świadczą usługi, przynoszące korzyści środowisku i służące zachowaniu zasobów naturalnych;
- miejsca pracy towarzyszące tworzeniu procesów produkcyjnych bardziej przyjaznych środowisku lub zużywających mniej zasobów naturalnych.

Podobny charakter ma definicja metodologiczna Eurostatu odnosząca się do Sektora Dóbr i Usług Środowiskowych⁶. Według Eurostatu sektor ten stanowi zróżnicowany zbiór producentów technologii, dóbr i usług, który niweluje lub przynajmniej minimalizuje zużycie zasobów naturalnych. Ze względu na ogromną różnorodność działalności prowadzonej przez takie podmioty w celu ułatwienia ich klasyfikacji podzielono je na dwa segmenty: związane z ochroną środowiska i zarządzaniem zasobami.

Obok tych definicji bezpośrednich, podejmowano próby pośredniego wyjaśnienia czym są zielone miejsca pracy przez wskazanie sektorów gospodarki, które są lub mogą być z nimi związane. Przykłady tego można znaleźć w niektórych dokumentach wymienionych w tabeli 1. Niezależnie od charakteru definicji ich analiza wykazuje, że są 3 kategorie zielonych miejsc pracy:

- bezpośrednio związane z ochroną środowiska;
- pośrednio związane z ochroną środowiska;
- determinowane zmianą dochodów i wydatków konsumentów.

W każdej z tych kategorii można wymienić sektory gospodarki od dawna „zielone” oraz takie, które dopiero się „zazieleniają” lub powstają (nowoczesne). Cechą charakterystyczną zielonych miejsc pracy jest to, że obejmują szeroki wachlarz potrzebnych pracowników, gdyż zielone kołnierzyki to również robotnicy pracujący w proekologicznych sektorach.

Na ogromną rolę, jaką się przywiązuje do zielonych miejsc pracy, wskazują międzynarodowe i unijne strategiczne dokumenty dotyczące rozwoju zielonej gospodarki, które wymieniono w tabeli 1. Już sama liczba tych dokumentów sugeruje rangę tego zagadnienia. Dokumenty te podzielono na 3 grupy: horyzontalne, środowiskowe i sektorowe.

W dokumentach horyzontalnych tworzenie zielonych miejsc pracy jest wplecione w realizację długookresowych celów ekologicznych, ekonomicznych i społecznych. Nie ma tam konkretnych planów czy narzędzi ich kreowania, gdyż takie dokumenty są nastawione na proces partycypacji i uczenia się, łączący bieżącą analizę sytuacji z implementacją koncepcji i związanej z nią strategii oraz monitorowaniem. Strategie horyzontalne dobrze pełnią funkcję monitorującą działania polityków, rządów i społeczeństwa, w tym przypadku w zakresie realizowania

⁵ *Green Jobs Definition*, www.bls.gov [30-03-2014].

⁶ *The Environmental Goods and Services Sector, Eurostatat Methodologie and working papers* 2009, www.epp.eurostat.ec.europa.eu [30-03-2014].

Tabela 1
Najważniejsze dokumenty wspierające tworzenie zielonych miejsc pracy

Dokument	Zakres nawiązania do zielonych miejsc pracy
Dokumenty horyzontalne	
Strategia „Europa 2020” i jej inicjatywy przewodnie, zwłaszcza Europa efektywnie korzystająca z zasobów i Unia innowacji	W strategii centralnym elementem jest wspieranie zrównoważonego rozwoju we wszystkich obszarach gospodarki, środowiska i życia społecznego. Szczególną rolę przypisuje się w niej gospodarce niskoemisyjnej, zwiększaniu efektywności energetycznej, oszczędzaniu energii, które są wymieniane jako determinanty zielonego wzrostu. Wymienionym działaniom powinno towarzyszyć tworzenie wielu nowych miejsc pracy. Strategia nie zawiera definicji zielonej gospodarki, zielonego wzrostu czy zielonych miejsc pracy, aczkolwiek pojęcia te są stosowane w wymienionych dokumentach szczegółowo opisujących inicjatywy.
Strategia zrównoważonego rozwoju UE	Nie używając pojęcia „zielonych miejsc pracy” pośrednio do tego nawiązuje.
Raport Green New Deal (Nowy Zielony Ład – 2008 r.) opracowany w ramach UNEP	Był to pierwszy dokument, w którym bezpośrednio napisano o konieczności tworzenia tysięcy zielonych miejsc pracy w celu rekonstrukcji infrastruktury gospodarki niskoemisyjnej. Zidentyfikowano w nim 6 sektorów, mających największy potencjał w procesie transformacji w kierunku zielonej gospodarki. Mianowicie: <ul style="list-style-type: none"> • czysta energia, nowe, czystsze technologie i recykling, • energia na obszarach wiejskich, w tym energia odnawialna i zrównoważone pozyskiwanie biomasy, • zrównoważone rolnictwo, w tym rolnictwo ekologiczne, • infrastruktura służąca wykorzystaniu zasobów ekosystemów, • zmniejszenie emisji dwutlenku węgla jako skutek ograniczenia/zaprzestania wycinania i degradacji lasów, • zrównoważone miasta, w tym planowanie przestrzenne, transport miejski oraz zrównoważone budownictwo.
Raport Green Jobs: Towards decent working a sustainable low-carbon world (2008 rok) opracowany na potrzeby UNEP przez World Watch Institute	Raport ten bazuje na istniejących inicjatywach i instrumentach promujących zrównoważony rozwój, a miał na celu zidentyfikowanie „czystych” źródeł wzrostu gospodarczego, w tym rozwoju zielonych sektorów gospodarki, zielonych stanowisk pracy i zielonych technologii. Podjęto w nim próbę zdefiniowania zielonych miejsc pracy poprzez wskazanie sektorów gospodarki, których to dotyczy. Sektory te sklasyfikowano nieco inaczej niż w raporcie Green New Deal: <ul style="list-style-type: none"> • produkcja energii, • transport, • budownictwo, • podstawowy przemysł, • zarządzanie materiałami (zasobami), • sprzedaż detaliczna (w tym promocja ekoefektywności, minimalizacja konsumpcji, nowe usługi ekologiczne), • żywność i rolnictwo, • lasy. Podkreślono w nim, że przejście do zielonej gospodarki wymaga między innymi lepszego zarządzania zmianami strukturalnymi i określonych zmian w polityce zatrudnienia.
Raport UNEP Towards a Green Economy (W stronę zielonej gospodarki), (2011 rok)	Zgodnie z tym raportem, rozwój zielonej gospodarki i tworzenie zielonych miejsc pracy opiera się na transformacji 10 kluczowych sektorów: rolnictwa, budownictwa, energetyki, rybołówstwa, leśnictwa, turystyki, transportu, gospodarki odpadami i zasobami wodnymi, przemysłu efektywnego energetycznie.

Dokument	Zakres nawiązania do zielonych miejsc pracy
Strategia Zielonego Wzrostu OECD (2012 rok)	W tej strategii uznano, iż kluczowym elementem napędzającym zieloną gospodarkę i tworzenie nowych miejsc pracy jest wdrażanie innowacji. Powstawanie innowacji wymaga stworzenia warunków do efektywnej i wielostronnej współpracy obejmującej: naukę, edukację i technologię. Nie zdefiniowano w niej zielonych miejsc pracy. Poza tym skupiono się w niej tylko na 2 sektorach (energetyce i rolnictwie), pominięto nawet sektor gospodarki odpadami, co bardzo zawężyło odniesienia tego dokumentu.
Raporty Międzynarodowej Organizacji Pracy (ILO): <ul style="list-style-type: none"> • <i>Towards decent work in a sustainable low-carbon world</i> (2008 rok), • <i>Working towards sustainable development: Opportunities for decent work and social inclusion in a green economy</i> (2012 rok) 	W pierwszym podano specyficzne wąskie i szerokie rozumienie zielonych miejsc pracy (zostanie ono przytoczone w dalszej części niniejszego opracowania), właściwie bez ich precyzyjnego zdefiniowania. W drugim podkreślano rolę zielonych miejsc pracy w zapewnieniu ludziom lepszych warunków pracy i procesie ograniczania wykluczenia społecznego.
Dokument końcowy z konferencji Rio+20, The Future We Want (2012 rok)	Nawiązuje do tworzenia zielonych miejsc pracy poprzez zapisy o rozwoju zielonej gospodarki jako szansy wyjścia z kryzysu gospodarczego i polepszenia warunków życia ludzi.
Dokumenty środowiskowe	
Mapa drogowa przejścia do konkurencyjnej i niskoemisyjnej gospodarki w 2050 roku (Roadmap for Moving to a Competitive Low-Carbon Economy in 2050)	Precyzuje działania w dziedzinie klimatu, którym powinno towarzyszyć tworzenie zielonych miejsc pracy.
Strategia bioróżnorodności do 2020 roku i Przegląd polityki UE dotyczącej jakości powietrza i emisji	W obu dokumentach wymieniane są rodzaje działalności gospodarczej i działania, które służąc realizacji celów środowiskowych powinny kreować nowe miejsca pracy.
Strategia UE w zakresie przystosowania się do zmian klimatu (COM (2013)) oraz Siódmy program działań środowiskowych do 2020 roku	Przedstawiają unijne działania przybliżające do wprowadzenia zielonej gospodarki, które łączą się między innymi z tworzeniem zielonych miejsc pracy.
Komunikat Komisji ds. Zatrudnienia Exploiting the employment potential of green growth, Towards a job-rich recovery (SWW 2012) 92 final	Zawiera ogólną definicję zielonych miejsc pracy oraz określa sektory, w których powinny być osiągnięte korzyści z przejścia na gospodarkę niskoemisyjną. Zaliczono do nich: produkcję energii odnawialnej i konwencjonalnej, produkcję cementu, CCS, produkcję żelaza, maszyn i sprzętu elektrycznego, konstrukcje budowlane i transport.
Sprawozdanie dla Parlamentu Europejskiego w sprawie ekoinnowacji – tworzenia miejsc pracy i generowania wzrostu dzięki polityce ochrony środowiska (2012/2294(INI))	W sprawozdaniu podkreślono rolę innowacji ekologicznych w tworzeniu nowych miejsc pracy, wymieniając przykłady działalności, którym taki proces towarzyszył.
Opracowanie dla Komisji Europejskiej The Environmental Goods and Services Sector Eurostatat Methodologie and working papers (2009 rok)	Zawiera propozycję klasyfikacji zielonych miejsc z uwzględnieniem celów środowiskowych. Sektor podzielono na 2 segmenty: związane z ochroną środowiska i zarządzaniem zasobami.

Dokument	Zakres nawiązania do zielonych miejsc pracy
Dokumenty sektorowe mające wpływ na środowisko	
Pakiet Klimatyczno-Energetyczny	Nie używano tam pojęć „zielona gospodarka” czy „zielone miejsca pracy” (one upowszechniły się nieco później), ale przedstawiano scenariusze działań zmierzających do realizacji zawartych w nim celów opisywanych formułą 20/20/20, z czym wiązała się między innymi zmiana w zakresie liczby miejsc pracy i struktury zatrudnienia po przeprowadzeniu transformacji w kierunku zrównoważonego rozwoju.
Polityka energetyczna UE	Bardziej skupiała się na innych celach niż zatrudnienie, nie używano w niej pojęcia „zielone miejsca pracy”, aczkolwiek pośrednio na to wskazywała.
Energia 2050 – mapa drogowa (Energy Roadmap 2050); Europejski plan efektywności energetycznej; Projekt przewodni: Polityka przemysłowa w erze globalizacji; Plan działań na rzecz zrównoważonej produkcji i konsumpcji oraz zrównoważona polityka przemysłowa; Komunikat: Przeciwdziałanie wyzwaniom na rynkach towarowych i surowcowych	W tych dokumentach w sposób mniej lub bardziej bezpośredni pisano o możliwościach tworzenia zielonych miejsc pracy. Pojawiły się w nich nawet różne próby oszacowania ich liczby w sektorach bezpośrednio i pośrednio powiązanych z poszczególnymi dziedzinami gospodarki.

Źródło: opracowanie własne.

koncepcji zielonej gospodarki i zrównoważonego rozwoju poprzez „zielone kołnierzyki”.

W dokumentach środowiskowych konkretniej niż w horyzontalnych są odwołania do tworzenia zielonych miejsc pracy w kontekście realizacji celów środowiskowych w różnych obszarach polityki ekologicznej. Natomiast najbardziej precyzyjne zapisy, wraz ze wskazaniem warunków, działań i różnych instrumentów sprzyjających „zielonym kołnierzykom” znajdują się w dokumentach sektorowych mających wpływ na środowisko, a realizowanym przez poszczególne sektory gospodarki.

Na podstawie analizy dokumentów (tabela 1) można zauważyć przynajmniej jedną ważną rzecz, którą już uczyniono. Mianowicie, zidentyfikowano główne obszary/sektory gospodarki istotne z punktu widzenia kreowania zielonych miejsc pracy. W Unii Europejskiej zaliczono do nich: rolnictwo, budownictwo, energetykę, rybołówstwo, leśnictwo, przemysł, turystykę, transport, zarządzanie odpadami i gospodarowanie wodą. Obok nich można wskazać również inne dziedziny przyczyniające się bezpośrednio lub pośrednio do ograniczania presji na środowisko (na przykład sektor ochrony przyrody i usługi na jego rzecz, edukacja, konsumpcja ekologiczna).

Zdefiniowanie i zidentyfikowanie sektorów oraz dziedzin związanych z zielonymi miejscami pracy jest podstawą między innymi do wielowymiarowych analiz w kontekście kosztów i korzyści ich tworzenia, a także do preredagowywania lub opracowywania nowych polityk różnego rodzaju, tak by były kompatybilne

ze strategiami przechodzenia na zieloną gospodarkę. Na tej podstawie można również dokonać wstępnej analizy sytuacji dotyczącej zielonych miejsc pracy w poszczególnych krajach oraz wskazać zmiany w tym zakresie. Z tego względu w dalszej części opracowania przedstawiono to zagadnienie w odniesieniu do Polski.

Warunki wspierające rozwój zielonych miejsc pracy

Kreowanie zielonych miejsc pracy nie odbywa się w samoistnie, gdyż jest skorelowane z długofalowym procesem, zmierzającym do urzeczywistnienia celów i założeń zielonej gospodarki i zrównoważonego rozwoju. Dokonanie zielonej transformacji nie jest łatwe i wymaga określonego wsparcia. Do warunków wstępnych wspierających ten proces, determinujących również tworzenie zielonych miejsc pracy, można między innymi zaliczyć⁷:

- wieloletni proces wprowadzenia koncepcji zrównoważonego rozwoju;
- rozwinięte sektory zielonej gospodarki;
- zaangażowanie instytucji unijnych i rządów krajowych, wola polityczna;
- duży rynek potencjalnych konsumentów zielonych produktów i usług;
- zaawansowane innowacje i technologie ekologiczne;
- rozwijający się sektor odnawialnych źródeł energii;
- realizowanie wyzwania zasobooszczędności i niskoemisyjności.

Biorąc powyższe pod uwagę, odpowiednio do potrzeb i możliwości poszczególnych krajów, należy między innymi odpowiednio wesprzeć zieloną transformację i zielone kołnierzyki przez: stworzenie i doskonalenie ram instytucjonalnych, tworzenie zachęt do rozwoju zielonych miejsc pracy, likwidowanie barier w biznesie i innowacjach na rzecz ekologicznej modernizacji gospodarki, wspieranie i współfinansowanie zielonej infrastruktury oraz zrównoważonej produkcji i konsumpcji.

Zielone kołnierzyki w Polsce

W Polsce nie istnieje oficjalna definicja zielonych miejsc pracy. Próbę ich zdefiniowania podjął Instytut na rzecz Ekorozwoju, który rozumie je jako „miejsca pracy, będące efektem przedsięwzięć związanych z inwestycjami kapitałowymi lub nie kapitałowymi, które zmniejszają negatywny wpływ gospodarki i obszarów użyteczności publicznej na środowisko naturalne. Zielone miejsca pracy mogą powstawać w każdym sektorze gospodarki pod warunkiem, że pracownicy będą w sposób bezpośredni lub pośredni zaangażowani w polepszanie środowiska w danym obszarze oraz poczynią starania mające na celu wyeliminowanie działań szkodliwych dla środowiska w perspektywie krótko- lub długoterminowo-

⁷ B. Ryszawska, op. cit., s. 89-90.

Tabela 2
Pracujący w Polsce według stanu na 31 grudnia [tys.] i ich struktura [%]

Wyszczególnienie	Rok	2008	2010	2012	Struktura w 2008 roku	Struktura w 2012 roku	Typ zmiany w strukturze
Pracujący ogółem, w tym sekcje		14037,2	14106,9	14172,0	100,0	100,00	x
A rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo^a		2128,3	2376,1	2378,0	15,2	16,8	wzrost
B górnictwo i wydobywanie		184,7	173,0	174,1	1,4	1,3	spadek
C Przetwórstwo przemysłowe		2551,8	2436,5	2406,8	18,2	17,0	spadek
D wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę		152,7	159,1	143,4	1,1	1,0	spadek
E dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami, rekultywacja		132,0	140,9	143,5	0,9	1,0	wzrost
F budownictwo		877,5	865,2	867,0	6,3	6,2	spadek
G handel, naprawa pojazdów samochodowych		2287,2	2189,1	2122,9	16,3	15,0	spadek
H transport i gospodarka magazynowa		733,2	701,4	730,0	5,2	5,2	stały
I zakwaterowanie i gastronomia		274,7	237,4	246,4	2,0	1,7	spadek
J informacja i komunikacja		233,1	237,8	259,1	1,7	1,8	
K działalność finansowa i ubezpieczenia		348,0	337,9	349,4	2,5	2,5	stały
L obsługa rynku nieruchomości		192,7	196,0	195,2	1,4	1,4	stały
M działalność profesjonalna, naukowa i techniczna		472,6	481,3	531,4	3,4	3,7	wzrost
N administrowanie i działalność wspierająca		374,5	411,7	425,4	2,7	3,0	wzrost
O administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne		919,0	970,1	958,2	6,6	6,7	wzrost
P edukacja		1058,1	1079,9	1086,0	7,5	7,7	wzrost
Q opieka zdrowotna i pomoc społeczna		728,9	764,4	779,6	5,2	5,5	wzrost
R działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją		145,8	148,4	147,0	1,0	1,0	stały
S pozostała działalność usługowa		202,4	200,7	217,6	1,4	1,5	wzrost

^a pismo pogrubione – sekcje kojarzone z zielonymi kołnierzykami

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Mały rocznik statystyczny 2011*, Warszawa 2012; *Pracujący w gospodarce w 2012 r.*, Warszawa 2013.

wej”⁸. Jest to bardzo szeroka definicja zielonych kołnierzyków, trudna do przełożenia na konkretne pakiety działań w wymiarze rozwoju ekonomicznego i technologii, gdzie strumienie inwestycyjne koncentrują się na przygotowaniu i realizacji konkretnych, całościowych projektów, a w mniejszym stopniu na poszczególnych stanowiskach pracy⁹.

Brak usankcjonowanej definicji zielonych miejsc pracy oraz fakt, że w Polsce niewiele instytucji zajmuje się tą tematyką powoduje problem między innymi z precyzyjnym określeniem rzeczywistej i prognozowanej liczby zielonych kołnierzyków oraz zaplanowaniem odpowiednich działań wspierających ich powstawanie.

W tabeli 2 przedstawiono zmianę struktury zatrudnienia w Polsce w latach 2008-2012. Rok 2008 był pierwszym rokiem, w którym pojawiła się pierwsza oficjalna definicja zielonych miejsc pracy w dokumentach międzynarodowych, dlatego postanowiono sprawdzić jaka była struktura zatrudnienia w sekcjach tradycyjnie kojarzonych z zielonymi kołnierzykami w danym momencie i jak zmieniła się ona w ciągu 4 lat. W sposób pośredni może to świadczyć o realizacji działań wspierających tworzenie zielonych miejsc pracy i przechodzenie do *green economy*, do czego obliuguje nas członkostwo w Unii Europejskiej.

W badanym okresie zwiększyła się liczba pracujących prawie we wszystkich sekcjach gospodarki tradycyjnie uznawanych za zielone (z wyjątkiem sektora D – wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę). Zwiększył się również udział pracujących w tych sekcjach w ogólnej liczbie pracujących, co należy uznać za zadowalające z punktu widzenia zielonej gospodarki. Trudno jednak określić, ile z tych nowo powstałych miejsc jest faktycznie zielonych (przykładowo, czy wszystkie miejsca pracy wykreowane w rolnictwie są rzeczywiście proekologiczne). Potwierdza to zatem konieczność między innymi przyjęcia oficjalnej definicji zielonych miejsc pracy, odpowiednich uregulowań krajowych w tym zakresie, w tym opracowania całościowej strategii rozwoju zielonej gospodarki.

Kolejnym wnioskiem wynikającym z analizy struktury zatrudnienia jest to, że zielone miejsca pracy mogą powstać w innych sekcjach gospodarki niż tylko tych tradycyjnie zielonych. Wszędzie tam, gdzie będą w sposób bezpośredni lub pośredni, na bieżąco lub w przyszłości przyczyniać się do ograniczania presji na środowisko. Można więc uznać, że mamy jeszcze duży potencjał kreowania zielonych miejsc pracy.

⁸ *Zazielenienie lokalnych rynków pracy w Polsce – wykorzystanie doświadczeń Unii Europejskiej*, Warszawa 2010.

⁹ Zob. *Analiza zielonego rynku pracy w województwie podlaskim*, red. D. Śledź, Raport z projektu „Partnerstwo na rzecz rozwoju i promocji zielonych miejsc pracy”, Białystok 2012, www.zielonemiejscapracypodlasie.pl [03-04-2014].

Podsumowanie

Zielona transformacja generująca zielone kołnierzyki jest uznawana za swoiste remedium na istniejącą sytuację gospodarczą, upatruje się w niej bowiem sposobu wyjścia z ciągle trwającego kryzysu gospodarczego oraz realizacji koncepcji zrównoważonego rozwoju. O randze zielonych kołnierzyków świadczy stosunkowo duża liczba dokumentów międzynarodowych i unijnych, w których to zagadnienie jest podnoszone. Tworzenie zielonych miejsc pracy wymaga odpowiedniego wsparcia na wszystkich poziomach gospodarowania i decyzji politycznych, zarówno na szczeblu międzynarodowym, unijnym i krajowym.

W Polsce zjawisko tworzenia zielonych miejsc pracy jest dosyć nowe i brak jego kompleksowego uregulowania oraz wspierania, co odbija się na tempie przemian w tym zakresie. Niezbędne jest przyspieszenie określonych prac, aby wykorzystać szanse, jakie oferuje transformacja *brown economy* w *green economy*.